

Wiad. entomol.	29 Supl.: 83-88	Poznań 2010
----------------	-----------------	-------------

Materiały do poznania wciornastków (Insecta: Thysanoptera) Sudetów

Contribution to the knowledge of the Sudety Mountains thrips
(Insecta: Thysanoptera)

Kinga STANISŁAWEK, Halina KUCHARCZYK

Zakład Zoologii Instytutu Biologii UMCS, ul Akademicka 19, 20-033 Lublin;
e-mail: kinga.stanislawek@gmail.com, halina.kucharczyk@poczta.umcs.lublin.pl

ABSTRACT: New records of 38 thrips species occurring in the Sudety Mts. are presented. The data about their host plants are added. The most interesting species were as follows: *Chirothrips ruptipennis*, *Haplothrips statices* and *Thrips roepkei* which have been recorded for the first time in Polish mountains.

KEY WORDS: thrips, Thysanoptera, faunistics, Sudety Mts.

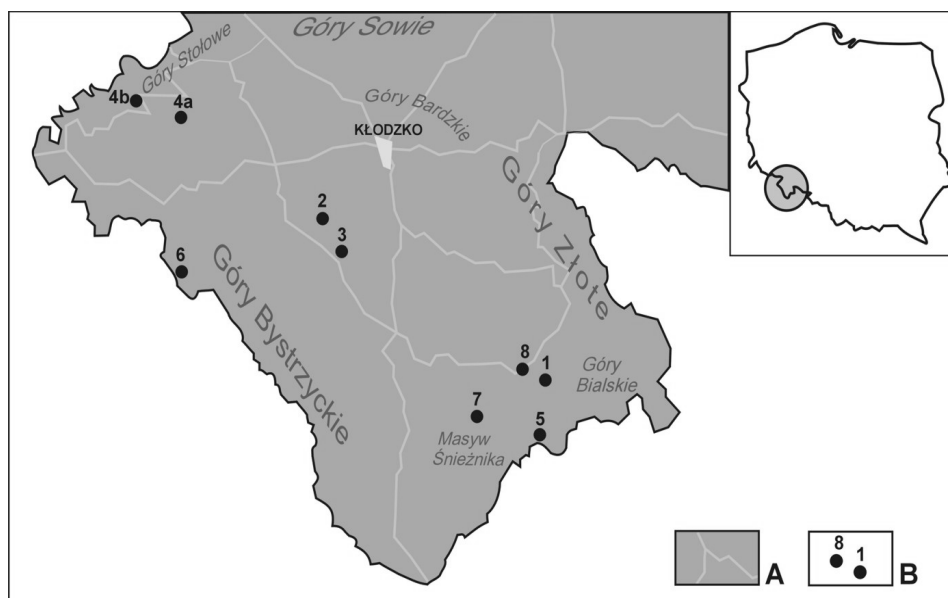
Wstęp

Stan zbadania wciornastków gór polskich jest słaby, a systematyczne badania ograniczone były jedynie do Beskidu Małego (POKUTA 1991), Beskidu Niskiego (KUCHARCZYK – dane niepublikowane), Beskidu Sądeckiego (SCHILLE 1902, 1905, 1911a) i Babiej Góry (KUCHARCZYK i in. 2008). Pojedyncze dane publikowane były przez ZAWIRSKĄ (1988) z Beskidu Śląskiego, Bieszczad, Tatr, Pienin i Sudetów, z innych pasm górskich brak danych.

Thysanoptera Sudetów w porównaniu z pasmem Karpat – 125 gatunków znanych z polskiej części (KUCHARCZYK, STANISŁAWEK 2010; SIERKA i in. 2008) oraz sąsiadującym pasmem Rudaw w Niemczech – 73 gatunki (SCHLIEPHAKE, KLIMT 1981) są poznane w znikomym stopniu. Prezentowane dane są przyczynkowe, lecz wnoszą nowe informacje dotyczące rozmieszczenia gatunków na obszarach górskich i terenie Polski.

Material i metody

Wciornastki zbierane były na ośmiu stanowiskach Sudetów środkowych i wschodnich, głównie wzdłuż szlaków turystycznych w sierpniu 2005 roku (Ryc.). Większość osobników wybrano z ich roślin żywicielskich, na łąkach zastosowano również czerpak entomologiczny. W celu identyfikacji z wszystkich osobników wykonano preparaty mikroskopowe, a następnie oznaczono je przy użyciu kluczy: STRASSEN ZUR (2003), SCHLIEPHAKE, KLIMT (1979) i VIERBERGEN i in. (2010).

Ryc. Rozmieszczenie stanowisk badawczych.

A – główne drogi, B – stanowiska: 1. Kletno (łąka kośna), 2. Starków (wilgotna łąka), 3. Stara Łomnica (łąka), 4. Góry Stołowe (4a. Małe Torfowisko Batorowskie, 4b. Błędne Skały), 5. Śnieżnik, 6. Torfowisko pod Zieleńcem (próba czerpakowa), 7. Międzygórze (7a. żółty szlak – łąka, 7b. czerwony szlak – las świerkowy), 8. Sienna (łąka przy drodze, brzeg buczyny)

Fig. The distribution of study sites.

A – main roads, B – study sites: 1. Kletno (meadow), 2. Starków (wet meadow), 3. Stara Łomnica (meadow), 4. Góry Stołowe Mts. (4a. Małe Torfowisko Batorowskie, 4b. Błędne Skały), 5. Śnieżnik, 6. Zieleniec peatbog (net sample), 7. Międzygórze (7a. yellow track – meadow, 7b. red track – coniferous forest), 8. Sienna (meadow on the edge of beech forest)

Wyniki

Zebrano 345 osobników (w tym 63 larwy), które zaklasyfikowano do 38 gatunków. Zdecydowana większość gatunków związana była pokarmowo z kwiatami, mniej z trawami, a najmniej liczna była grupa wciornastków żerujących na liściach drzew i krzewów oraz gatunków drapieżnych. Najwięcej osobników i gatunków pozyskano z roślin należących do *Asteraceae* i *Fabaceae* występujących na łąkach kośnych, wśród przydrożnych ziołorośli oraz w zbiorowiskach torfowiskowych.

Najliczniej odławiane to pospolite taksony: *Haplothrips aculeatus*, *Odonothrips phaleratus*, *Aeolothrips intermedius*, *Frankliniella intonsa* i *Thrips validus*. Wśród zebranego materiału znalazły się także gatunki nienotowane dotychczas z polskiej części Karpat, w tym bardzo rzadko spotykane monofagi, takie jak: *Chirothrips ruptipennis* – ciepłolubny, związany z *Poa nemoralis* i *Thrips roepkei* [= *T. inopinatus*] – wilgociolubny, żerujący na *Solanum dulcamara*; oraz taksony bardziej pospolite: *Limothrips cerealium* – związany z *Poaceae*, szkodnik na zbożach; *Odontothrips meliloti* – monofag na *Melilotus albus*; *Rubiothrips silvarum* – gatunek kserotermiczny, spotykany na *Galium* spp., *Haplothrips niger* – spotykany na roślinach z rodziny *Fabaceae*, zwłaszcza na *Trifolium* spp. oraz *H. staites* – monofag na *Armeria elongata* (Tab.). Uwzględniając wcześniej opublikowane przez ZAWIRSKĄ dane z Sudetów (8 gatunków, wśród nich trzy niewykazane w 2005 roku: *Baliothrips dispar* – gatunek wilgociolubny, żyjący na różnych gatunkach traw; *Ceratothrips ericae* – oligofagiczny, związany z wrzosowiskami i *Haplothrips alpicola* – występujący wyłącznie na obszarach pogórzy i gór, monofag na *Senecio* spp., liczba znanych z tego obszaru Thysanoptera wynosi obecnie 41 gatunków (ok. 18% fauny Polski). Wśród zebranego materiału wyróżniają się także 2 gatunki polifagiczne, o zasięgu borealno – górskim: *Thrips vulgatissimus* i *T. brevicornis*. Pozostałe stwierdzone tu gatunki, z wyjątkiem *Thrips pini* żerującego na liściach drzew iglastych, często i licznie występują na roślinach zielnych w całym kraju.

SUMMARY

Research on the thrips (Thysanoptera) of the Sudety Mountains were carried out in August of 2005. Most of the insects were collected directly from their host plants or with the use of entomological net along tourist tracks, on meadows, herb associations and peatbogs. From 8 study sites 345 specimens of thrips, represented 38 species were collected. For the first time in Polish mountains following species were recorded: *Chirothrips ruptipennis*, *Thrips roepkei* – very rare species, and most common ones like *Limothrips cerealium*,

Tab. Gatunki Thysanoptera wykazane z Sudetów na stanowiskach 1–8
Species of Thysanoptera recorded from the Sudety Mts. on study sites 1–8

Gatunek Thysanoptera Species	Stanowiska Stations	Rośliny żywicielskie Host plants
1	2	3
Drapieżne (predacious)		
<i>Aeolothrips albicinctus</i> (HAL.)	1	
<i>Aeolothrips fasciatus</i> (L.)	3	
<i>Aeolothrips intermedius</i> (BAGN.)	1 – 4b, 7b, 8	
Kwiatolubne (floricolous)		
<i>Frankliniella intonsa</i> (TRYB.)	1	<i>Lathyrus pratensis</i> , <i>Anthyllis vulneraria</i>
<i>Neohydatothrips abnormis</i> (KARNY)	1	rośliny z rodziny <i>Fabaceae</i>
<i>Neohydatothrips gracilicornis</i> (WILL.)	5	oligofag na roślinach z rodzaju <i>Vicia</i>
<i>Odontothrips biuncus</i> (JOHN)	1	<i>Lathyrus pratensis</i> , <i>Anthyllis vulneraria</i>
<i>Odontothrips loti</i> (HAL.)	1, 3, 5	<i>Lathyrus pratensis</i> , <i>Anthyllis vulneraria</i> , <i>Melilotus officinalis</i> , inne z rodziny <i>Fabaceae</i>
<i>Odontothrips phaleratus</i> (HAL.)	1, 2, 8	<i>Lathyrus pratensis</i>
<i>Odontothrips meliloti</i> (PRIES.)	1	<i>Melilotus albus</i>
<i>Rubiothrips silvarum</i> (PRIES.)	5	oligofag na roślinach z rodziny <i>Rubiaceae</i>
<i>Thrips albopilosus</i> (UZEL)	5, 8	monofag na <i>Humulus lupulus</i>
<i>Thrips atratus</i> (HAL.)	1, 3, 5, 7a, 8	polifag na roślinach z rodziny <i>Asteraceae</i>
<i>Thrips brevicornis</i> (PRIES.)	1, 4a, 4b, 5, 8	polifag na roślinach z rodziny <i>Asteraceae</i>
<i>Thrips flavus</i> (SCHR.)	1, 3, 5, 8	polifag na roślinach z wielu rodzin, głównie z <i>Asteraceae</i>
<i>Thrips fuscipennis</i> (HAL.)	2, 4b	<i>Lysimachia vulgaris</i> , <i>Cirsium rivulare</i> , <i>Filipendula ulmaria</i> , <i>Senecio nemorensis</i>
<i>Thrips major</i> (UZEL)	1, 2, 4a, 8	<i>Lysimachia vulgaris</i> , <i>Cirsium rivulare</i> , <i>Filipendula ulmaria</i> , <i>Senecio nemo-</i> <i>rensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i> , <i>Molinia</i> <i>coerulea</i>

Tab. c.d.

1	2	3
<i>Thrips physapus</i> (L.)	1, 2, 7a	<i>Lysimachia vulgaris</i> , <i>Cirsium rivulare</i> , <i>Filipendula ulmaria</i>
<i>Thrips pillichii</i> (PRIES.)	4b	<i>Senecio nemorensis</i> , <i>Cirsium rivulare</i>
<i>Thrips tabaci</i> (LIND.)	1, 4a, 7a	<i>Lathyrus pratensis</i> , <i>Anthyllis vulneraria</i> , <i>Molinia coerulea</i>
<i>Thrips validus</i> (UZEL)	1, 3, 4b, 7a	<i>Lathyrus pratensis</i> , <i>Anthyllis vulneraria</i> , <i>Senecio nemorensis</i> , <i>Cirsium oleraceum</i>
<i>Thrips vulgatissimus</i> (HAL.)	8	<i>Senecio nemorensis</i> , <i>Calamagrostis epi- geios</i>
<i>Haplothrips niger</i> (OSBORN)	1	<i>Lathyrus pratensis</i> , <i>Anthyllis vulneraria</i>
<i>Haplothrips statices</i> (HAL.)	1	monofag na <i>Armeria elongata</i>
Trawolubne (graminicolous)		
<i>Anaphothrips obscurus</i> (MÜLL.)	4a, 5, 7a, 7b	<i>Molinia coerulea</i>
<i>Aptinothrips rufus</i> (HAL.)	4b, 8	<i>Calamagrostis epigeios</i> , <i>Molinia coerulea</i>
<i>Chirothrips manicatus</i> (HAL.)	5, 6	<i>Calamagrostis epigeios</i> , <i>Molinia coerulea</i>
<i>Frankliniella tenuicornis</i> (UZEL)	4a, 7a	<i>Molinia coerulea</i> , <i>Poa</i> spp.
<i>Haplothrips aculeatus</i> (FABR.)	1, 2 – 7b	polifag na roślinach z rodziny <i>Poaceae</i>
<i>Limothrips denticornis</i> (HAL.)	4a, 4b, 7a, 7b	polifag na roślinach z rodziny <i>Poaceae</i>
<i>Chirothrips ruptipennis</i> (PRIES.)	5	na roślinach z rodziny <i>Poaceae</i>
<i>Limothrips cerealium</i> (HAL.)	4a, 4b	polifag na roślinach z rodziny <i>Poaceae</i>
<i>Cephalothrips monilicornis</i> (O. M. REUT.)	6, 7a	<i>Calamagrostis epigeios</i> , <i>Carex</i> spp.
<i>Rhaphidothrips longistylus</i> (UZEL)	8	polifag na roślinach z rodziny <i>Poaceae</i>
Liściolubne (foliicolous)		
<i>Thrips pini</i> (UZEL)	6	<i>Picea alba</i>
<i>Thrips nigropilosus</i> (UZEL)	2	gatunek polifagiczny
<i>Thrips roepkei</i> (DOEKSEN)	4b	monofag na <i>Solanum dulcamara</i>
<i>Tmetothrips subapterus</i> (HAL.)	4a	gatunek wilgociolubny, <i>Molinia coerulea</i>

Odontothrips meliloti, *Rubiothrips silvarum*, *Haplothrips stacies* and *H. niger*. Among obtained material 2 species of Boreo-Montane range were identified: *Thrips vulgatissimus* and *T. brevicornis*. The rest of examined group of specimens were recognized as common herb-connected herbivores occurring all over the country; among them such species as: *Haplothrips aculeatus*, *Odontothrips phaleratus*, *Aeolothrips intermedius*, *Frankliniella intonsa* and *Thrips validus* were the most numerous.

PIŚMIENNICTWO

- KUCHARCZYK H., STANISŁAWEK K. 2010: Wciornastki (Thysanoptera) obszarów górskich Polski. Wiad. entomol., **29**, Supl.: 51-62.
- KUCHARCZYK H., ZAWIRSKA I., MALCZEWSKA E. 2008: Thrips (Thysanoptera, Insecta) of Babia Góra Massif (Western Carpathians, Poland). Acta phytopath. ent. Hung., **43** (1): 307-315.
- POKUTA M. 1991: Materiały do fauny Thysanoptera Beskidu Małego. Acta biol. siles., **18** (35): 155-160.
- SCHILLE F. 1902: Materiały do fauny owadów siatkoskrzydłych i szarańczaków doliny Popradu. Część I. Spraw. Kom. fizjogr., Kraków, **36**: 83-85.
- SCHILLE F. 1905: Materiały do fauny owadów siatkoskrzydłych i szarańczaków doliny Popradu. Część II. Spraw. Kom. fizjogr., Kraków, **38**: 8-17.
- SCHILLE F. 1911a: Nowe formy przylżeńców (Thysanoptera genera et species novae). Spraw. Kom. fizjogr., Kraków, **45**: 3-10.
- SCHLIEPHAKE G., KLIMT K. 1979: Thysanoptera, Fransenflügler. Die Tierwelt Deutschlands, 66. Jena. 477 ss.
- SCHLIEPHAKE G., KLIMT K. 1981: Verzeichnis der im Gebiet der DDR bisher festgestellten Arten der Thysanopteren (umfaßt alle bis 1980 bekannt gewordenen Meldungen einschließlich deren Literaturzitate). Beitr. Entomol., Berlin, **31** (2): 297-318.
- SIERKA W., FEDOR P. J., VASILIU-OROMULU L., JENSER G., BARBUCEANU D. 2008: The State of Knowledge of *Thrips* (Insecta:Thysanoptera) of the Carpathian Mountains. Acta phytopath. ent. Hung., **43** (2): 355-366.
- STRASSEN ZUR R. 2003: Die Terebranten Europas und des Mittelmeer-Gebietes. Die Tierwelt Deutschlands, 74 (DAHL F. ed.). Goecke & Evers, Keltern. 277 ss.
- VIERBERGEN G., KUCHARCZYK H., KIRK W. D. J. 2010: A key to the second instar larvae of the Thripidae of the Western Palearctic region. Tijdschr. Entomol., **153**: 99-160.
- ZAWIRSKA I. 1988: Thysanoptera collected in Poland. Fragm. faun., **31** (13): 361-410.